

the journal of mesopotamian studies

Türkiye'de
Yaşayan Diller
Enstitüsü

JMS

ISSN: 2147-6659

e-ISSN: 2687-6388

Cilt/Vol.: 6 • Sayı/Issue: 1

Yıl/Year: 2021

the journal of mesopotamian studies

The
Journal
of
MESOPOTAMIAN STUDIES (JMS)

Periodical Journal for Kurdish,
Arabic and Syriac Studies Vol.
6/1 Spring 2021

ISSN: 2147-6659
e-ISSN: 2687-6388

MARDİN ARTUKLU
ÜNİVERSİTESİ
TÜRYİYE'DE YAŞAYAN DİLLER
ENSTİTÜSÜ

The Journal of Mesopotamian Studies (JMS)

Periodical Journal for Kurdish, Arabic and Syriac Studies
Special Issue on Zazakî and Zazas

ISSN: 2147-6659

e-ISSN: 2687-6388

Mardin Artuklu Üniversitesi Adına Sahibi:

Owner on Behalf of Mardin Artuklu University, The Institute of Living Languages in Turkey:

Prof. Dr. İbrahim ÖZCOŞAR
(Rektör)

Editör | Editor in Chief
Dr. Şehmus KURT

Editör Yardımcısı | Assistant Editor
Öğr.Gör. Resul GEYİK

Editörler Kurulu | Editorial Board

Prof. Dr. Abdurrahman ADAK (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Kutlu AKALIN (Mardin Artuklu Üni.)
Doç. Dr. Osman Aytar (Marladden Üni.)	Doç. Dr. Zafer KUTLU (Dokuz Eylül Üni.)
Doç. Dr. Mehmet Zahir ERTEKİN (Bingöl Üni.)	Doç. Dr. Nesim SÖNMEZ (Van Yüzüncüyıl Üni.)
Doç. Dr. Yunus CENGİZ (Mardin Artuklu Üni.)	Doç. Dr. Ayhan TEK (Muş Alpaslan Üni.)
Doç. Dr. Hayreddin KIZIL (Dicle Üni.)	Doç. Dr. Tareq Muhammed Awrerim (Mardin Artuklu Üni.)
Doç. Dr. Veysi Ünverdi (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Hewa Selam Khaled (Koya Uni.)
Doç. Dr. Mustafa ASLAN (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Ahmet KIRKAN (Mardin Artuklu Üni.)
Dr. Bakhtiar Sajjadi (Kurdistan Uni.)	Dr. İbrahim BİNGÖL (Mardin Artuklu Üni.)
Dr. Shahab VALI (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Zülküf ERGÜN (Mardin Artuklu Üni.)
Dr. Necat KESKİN (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Khaled ALADWANI (Mardin Artuklu Üni.)
Dr. Yılmaz ÖZDİL (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. İbrahim ALSHIBLI (Mardin Artuklu Üni.)

Alan Editörleri | Field Editors

Doç. Dr. Veysi ÜNVERDİ (Arap Dili ve Kültürü)
Dr. Sebahattin ÇELİK (Süryani Dili ve Kültürü)
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KIRKAN (Kürt Dil ve Kültürü)

Dil Editörleri | Language Editors

Dr. Amar ALJARAHA (Arapça)
Dr. Zülküf ERGÜN, Arş.Gör. Dr. Kenan SUBAŞI (Kürtçe)
Arş.Gör. Güneş KAN, Arş.Gör. Pınar YILDIZ (Türkçe)
Arş.Gör. Ziyattin YILDIRIMÇAKAR (İngilizce)

Redaksiyon | Redaction

Arş.Gör. Bünyamin Demir
Arş.Gör. Güneş Kan
Arş.Gör. Dr. Kenan Subaşı

Yönetim Yeri | Head Office

Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü/ Mardin Artuklu Üniversitesi/ Merkez Kampüs
Artuklu/Mardin

Tlf: +90 482 212 98 84 20 Fax: +90 482 212 98 85 e-mail: jms@artuklu.edu.tr
web: http://jms.artuklu.edu.tr

Dizgi ve Tasarım: Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü
Mart 2021
March 2021

© Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü'nün bilimsel bir yayım organı olan Mesopotamian Studies Dergisi, uluslararası hakemli bir dergi olup altı ayda bir (Mart-Eylül) ve yılda iki sayı olarak yayımlanır. Dergide Kürt, Arap ve Süryani kültürü, dili ve edebiyatı alanlarında akademik nitelik taşıyan ve Türkçe, Kürtçe, Arapça, İngilizce ve Süryanice dillerinde yazılan bilimsel çalışmalara yer verilir. | The Journal of Mesopotamian Studies is publication of The Institute of Living Language of Mardin Artuklu University. The Journal of Mesopotamian Studies is an international peer-reviewed journal published semi-annually (March-September). The scientific research on Kurdish, Arabic and Syriac culture, language and literature written in Turkish, Kurdish, Arabic and Syriac languages are published in The Journal of Mesopotamian Studies (JMS).

Danışma Kurulu | Advisory Board

PProf. Dr. Abdülhalim AYDIN (Fırat Üni.)	Doç. Dr. Jean François PEROUSE (St. Anad. Arş. Enst.)
Prof. Dr. Farouk ISMAEL (Unv. Hamburg Almanya)	Prof. Dr. M. Nesim DORU (Mardin Artuklu Üni.)
Prof. Dr. Eleanor COGHILL (Uppsala Üni. İsveç)	Prof. Dr. M. Sait TOPRAK (Mardin Artuklu Üni.)
Prof. Dr. Carina JAHANI (Uppsala Üni. İsveç)	Prof. Dr. Vahap ÖZPOLAT (Mardin Artuklu Üni.)
Prof. Dr. Gülşat AYGEN (Illinois Üni. ABD)	Dr. Amr TAHER (Harward Üni. ABD)
Prof. Dr. Arda ARIKAN (Akdeniz Üniv.)	Dr. Barzoo ELIASI Oxford Üni. (İngiltere)
Prof. Dr. İbrahim ÖZCOŞAR (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Kaveh DASTOOREH (Koye Üni. Irak)
Prof. Dr. Mesut ERGİN (Dicle Üni.)	Dr. Khaled KHAYATI (London Üni. İngiltere)
Prof. Dr. M. Faruk TOPRAK (Ankara Üni.)	Doç. Dr. M. Zahir ERTEKİN (Bingöl Üni.)
Prof. Dr. Abdulwahab K. MOUSA (Nawroz Üni. Irak)	Doç. Dr. Nesim SÖNMEZ (Van Yüzüncü Yıl Üni.)
Prof. Dr. Abdurrahman ADAK (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Yavuz AYKAN (Boğaziçi Üni.)
Doç. Dr. Hazem Said MONTASIR (El-Ezher Üni. Mısır)	Dr. Michael CHYET (Washington Library ABD)
Doç. Dr. Hayrullah ACAR (Mardin Artuklu Üni.)	Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK (Mardin Artuklu Üni.)

JMS 6(1) Sayı Hakemleri/Issue Reviewers

Abdurrahman ADAK

Abu Bakar SIDDIQ

Ahmet GEMİ (İki Makale)

Amer ALJARAH

Aslam JANKIR

Ayhan TEK

Ayhan YILDIZ

Canser KARDAŞ

Ercan GÜMÜŞ

Hayreddin KIZIL

M.Zahir ERTEKİN

Mehmer Şirin FİLİZ

Mehmet Emin PURÇAK

Orhan OĞUZ

Osman ASLANOĞLU

Rıfat AKBAŞ

Yakub AYKAÇ

Yaşar KAPLAN

Zafer AÇAR

İçindekiler | Contents

13-41

ARAPÇADAN ZAZACAYA GEÇEN SÖZCÜKLER ÜZERİNE BİR ANALİZ

An Analysis on Words Transitioned From Arabic to Zazaki

Ahmet KIRKAN

43-60

DIA DI EDEBİYAT Û FOLKLORA KURDAN DA -Mînak Herêma Hekarîyê-

Kürt Edebiyatı ve Folklorunda Dua - Hakkari Bölgesi Örneği

Prayer in Kurdish Literature and Folklore -Hakkari as Sample-

Nesim SÖNMEZ

61-79

LÊKOLÎNEK LI SER KOMÊN XWENDINÊ YÊN KURDÎ

Kürtçe Okuma Grupları Üzerine Bir İnceleme

An Analysis on Kurdish Reading Group

İlyas SUVAĞCI

81-96

EHMEDÊ XASÎ, BERHEMÊN WÎ Û KESAYETÎYA WÎ YA EDEBÎ

Ahmedê Xasî, Eserleri ve Edebi Kişiliği

Ahmed Xasî , His Works and Literary Identity

Ayhan YILDIZ

97-127

BANDORA FUZÛLÎ LI SER PERTEW BEGÊ HEKKARÎ: MÎNAKA XEZELA "HER NEBIT YA REB"

Fuzûlî'nin Pertew Begê Hekkarî Üzerindeki Etkisi: "Olmasun Yâ Rab" Redifli Gazeli Örneği

The Effect of Fuzûlî on Pertew Begê Hekkarî: "Her Nebit Ya Reb" Redif Ghazal as Sample

M. Zana KARAK

129-143

SİIRT ARAPÇASINDA KULLANILAN ATASÖZLERİ VE DEYİMLERDE DİNİ MOTİFLER

Religious Motifs Used in Proverbs and Idioms of Siirt Arabic Dialect

Emin CENGİZ

145-155

مهاراة المحادثة بين النظرية والتطبيق (تجربة قسم اللغة العربية وآدابها بجامعة ماردين آرتوقلو)

Conversation Skill Between Theory and Practice

(Experience of Mardin Artuklu University Arabic Language and Literature Department)

Aslam JANKIR

157-172

ابن الحاجب: حياته وآثاره العلمية والفكرية

Ibn Hajeeb: His Life, Works and Intellectual Aspect

İsmail DEMİR

Editörden

Tüm dünyada yaşanan COVID-19 salgınının yayıncılık ve akademik faaliyetleri etkilediği bir ortamda, yayın periyodunda gecikme olmadan Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü’nün uluslararası hakemli dergisi olan The Journal of Mesopotamian Studies (JMS) dergisinin Mart 2021 (c.6/s.1.) sayısını size ulaştırmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

The Journal of Mesopotamian Studies (JMS) dergisinin Mart 2021 (c.6/s.1.) sayısında sekiz araştırma makalesi yer almaktadır. Bu makalelerden ikisi Türkçe, ikisi Arapça, dördü de Kürtçe olarak hazırlanmıştır. Böylece bu sayı ile birlikte çok dilli akademik yayıncılıkta kararlı adımlarla, yayın ilkelerimizden taviz vermeden altıncı yılımıza girmiş bulunmaktayız. Ayrıca belirtmek isteriz ki bu sayımız itibari ile çok dilli akademik yayıncılığın bir gereği olarak, uluslararası okura hitap edebilmek ve makalenin uluslararası alanda atıf sayısını arttırmak amacıyla, İngilizce dışındaki dillerde yazılmış makalelerde Genişletilmiş Özet (Extended Summary)’e yer vereceğiz.

Bu sayıda yer alan ilk makale Ahmet Kırkan tarafında kaleme alınan **Arapçadan Zazacaya Geçen Sözcükler Üzerine Bir Analiz** başlıklı makaledir. Bu çalışmada Kırkan, Arapçadan Zazacaya geçen sözcükleri incelemiş ve makalenin ek kısmında bu sözcükleri alfabetik olarak sıralamıştır. Kırkan’ın bu çalışması, İslam ve Kur’anın dili olarak Ortadoğuda konuşulan bütün dilleri bir şekilde etkilemiş olan Arapçadan Zazacaya pek çok alanda sözcük transferi olduğunu göstermektedir.

Bu sayıda yer alan ikinci makale Nesim Sönmez’in Kürtçenin Kurmancî lehçesi ile kaleme alınan **Kürt Edebiyatı ve Folklorunda Dua- Hakkari Bölgesi Örneği** adlı çalışmasıdır. Bu çalışmasında Sönmez, hem Kürtçe klasik edebiyat metinlerinden hem de yaptığı saha araştırması aracılığı ile Hakkari bölgesinden topladığı örnekler bağlamında Kürtlerde dua geleneği ve bunun edebiyat ile folkloradaki yansımalarına odaklanmaktadır.

Bu sayıda Kürtçenin Kurmancî lehçesi ile kaleme alınan bir diğer çalışma İlyas Suvağci’nin **Kürtçe Okuma Grupları Üzerine Bir İnceleme** başlıklı makalesidir. Suvağci bu çalışmasında son yıllarda ortaya çıkan bir fenomen olan Kürtçe okuma gruplarına odaklanmaktadır. 24 okuma grubu, 7 yazar, şair ve 9 yayınevi ile yapılan yazılı mülakatların sonucuna dayanan bu çalışma bu üç muhatap grubun birbirlerini ne şekilde etkilediklerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Çalışma ayrıca Kürtçe okuma gruplarının Kürtçe edebiyatın kalitesi ve bu edebiyatın yaygınlaşmasındaki rolünü göz önüne sermeye çalışmaktadır.

Ayhan Yıldız tarafından yine Kürtçenin Kurmancî lehçesi ile kaleme alınan **Ahmedê Xasî, Eserleri ve Edebi Kişiliği** adlı çalışma Osmanlı son dönemi alim ve muelliflerinden olan Liceli Ahmedê Xasî’nin eserlerine, alim ve edebi kişiliğine odaklanmaktadır. Osmanlı döneminde basılan ilk Zazaca eser olma özelliği taşıyan Mevlid’in muellifi olan Xasî bu eserinin yanı sıra, beş dilli bir mülemma, birkaç Kurmanca, Arapça, Türkçe ve Farsça şiir de yazmıştır. Yıldız makalesinde bu çok yönlü alim ve muellifi farklı açılardan incelemektedir.

Bu sayıda Kürtçe yazılan son makale M.Zana Karak tarafından yazılan **Fuzûlî’nin Pertew Begê Hekkarî Üzerindeki Etkisi: “Olmasun Yâ Rab” Redifli Gazeli Örneği** başlıklı çalışmadır. Bu çalışmada Karak, karşılaştırmalı edebiyat bağlamında Fuzûlî’nin Pertew Begê Hekkarî üzerindeki etkisini ‘Olmasun Ya Rab’ adlı redifli gazeli örneği ile ele almaktadır. Karak’a göre Pertew Beg, Fuzûlî’nin adı geçen gazelini intihalden ziyade çok başarılı bir çeviri süreci ile Kürtçe’ye kazandırmıştır.

Emin Cengiz Türkçe yazdığı **Siirt Arapçasında Kullanılan Atasözleri ve Deyimlerde Dini Motifler** başlıklı makalesinde Siirt ve yakın çevresinde konuşulan Arapça diyalektindeki 33 atasözü ve deyimini inceleyerek bu sözlerdeki dini motifleri ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Cengiz'e göre bu Arapça diyalektindeki atasözleri ve deyimlerinde dini motifler yoğun bir biçimde kullanılmaktadır.

Bu sayıda Arapça ile kaleme alınan iki makale bulunmaktadır. Bu makalelerin ilki Aslam Jankir tarafından yazılan **Uygulama ve Teori Arasında Konuşma Becerisi (Mardin Artuklu Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü Tecrübesi)** başlıklı çalışmasıdır. Jankir bu makalesinde Mardin Artuklu Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı bölümünde yapılan dil öğretim çalışmalarındaki Konuşma Becerisi üzerinde durmaktadır.

JMS'nin bu sayısındaki son makale İsmail Demir tarafında hazırlanan **İbnü'l Hacib: Hayatı, Eserleri ve Entelektüel Yönü** başlıklı çalışmasıdır. Demir, bu makalesinde Arap dili üzerine eşsiz çalışmalar yapan İbnü'l Hacib ve eserlerini pek çok yönüyle ele almakta ve onun bilimsel kariyerini öne çıkarmaktadır.

Son olarak The Journal of Mesopotamian Studies (JMS) dergisinin Mart 2021 (c.6/s.1.) sayısında ön değerlendirme sürecindeki katkıları ile Editör Kurulu üyelerine, değerlendirmeleri ile makalelerin yayımlanabileceğe düzeye gelmesini sağlayan sayı hakemlerine, İngilizce çevirilerde yardımcı olan Arş. Gör. Ziyattin Yıldırımçakar ve Öğr. Gör. Resul Geyik'e ve sayının hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Dr. Şehmus KURT

Editör

Editorial

In an environment where Covid-19 pandemic has affected the publishing and academic activities all over the world, we are happy to present you without delay the March 2021 (Vol. 6. N. 1) issue of The Journal of Mesopotamian Studies (JMS), peer-reviewed journal of Mardin Artuklu University, The Institute of Living Languages in Turkey.

March 2021 issue of The Journal of Mesopotamian Studies (JMS) features eight research articles. Two of these articles were prepared in Turkish, two in Arabic, and four in Kurdish. Thus, with this issue, we have entered our sixth year in multilingual academic publishing with determined steps, without giving up on our publishing principles. We would also like to state that as of this issue, as a requirement of multilingual academic publishing, we will include the Extended Summary in articles written in languages other than English in order to appeal to the international reader and to increase the number of citations of the articles in the international arena.

The first article in this issue is the article entitled **An Analysis on Words Transitioned from Arabic to Zazaki** by Ahmet Kırkan. In this study, Kırkan analyzes the words that passed from Arabic to Zazaki and listed these words alphabetically in the appendix of the article. This study of Kırkan shows that there is a word transfer from Arabic to Zazaki, which has somehow affected all languages spoken in the Middle East as the language of Islam and the Qur'an.

The second article in this issue is Nesim Sönmez's work entitled **Prayer in Kurdish Literature and Folklore -Hakkari as Sample-**, written in the Kurmanji dialect of Kurdish. In this study, Sönmez focuses on the tradition of prayer among the Kurds and its reflection in literature and folklore, within the context of examples he collected from both classical Kurdish literature texts and Hakkari region through his field research.

Another study written in the Kurmanji dialect of Kurdish in this issue is Ilyas Suvağci's article entitled **An Analysis on Kurdish Reading Groups**. In this study, Suvağci focuses on Kurdish reading groups, a phenomenon that has emerged in recent years. Based on the results of written interviews with 24 reading groups, 7 authors, poets and 9 publishing houses, this study tries to reveal how these three interlocutor groups influence each other. The study also tries to reveal the role of Kurdish reading groups in the quality of Kurdish literature and its spread.

Written by Ayhan Yıldız in the Kurmanji dialect of Kurdish, the article entitled **Ahmed Khasi, His Works and Literary Identity** focuses on the works, scholar and literary characteristics of Ahmed Khasî, one of the late Ottoman scholars and writer. Khasi, who is the writer of Mevlid, which is the first Zazaki language work published in the Ottoman period, also wrote a *mulemma* in five languages, a few Kurmanji, Arabic, Turkish and Persian poems. Yıldız examines this versatile scholar and writer from different angles in his article.

The last article written in Kurdish in this issue is Fuzûlî's work entitled **The Effect of Fuzûlî on Pertew Begê Hekkari: "Her Nebit Ya Reb" Redif Ghazal as Sample** by M.Zana Karak. In this work, Karak deals with the effect of Fuzûlî on Pertew Begê Hekkari in the context of comparative literature with the example of a *gazelle* with *redif* (repeated word after the rhyme) named 'Olmasun Ya Rab'. According to Karak, Pertew Beg brought Fuzûlî's aforementioned *gazelle* to Kurdish through a very successful translation process rather than plagiarism.

Emin Cengiz, in his article titled **Religious Motifs Used in Proverbs and Idioms of Siirt Arabic**

Dialect, which is written in Turkish, tries to reveal the religious motifs by examining 33 proverbs and idioms in the Arabic dialect spoken in Siirt and its immediate surroundings. According to Cengiz, religious motifs are used extensively in proverbs and idioms in this Arabic dialect.

In this issue, there are two articles written in Arabic. The first of these articles is the work of Aslam Jankir entitled **Conversation Skill Between Theory and Practice (Experience of Mardin Artuklu University Arabic Language and Literature Department)**. In this article, Jankir focuses on Speaking Skills in language teaching studies in the Department of Arabic Language and Literature at Mardin Artuklu University.

The last article in this issue of JMS is the work entitled **Ibn Hajeab: His Life, Works and Intellectual Aspect** prepared by İsmail Demir. In this article, Demir deals with many aspects of Ibn al-Hajib, who make unique studies on the Arabic language, deals with his works and highlights his scientific career.

Finally, I would like to thank to the editorial board members with their contributions in the pre-evaluation process, to the reviewers who helped the articles reach the level of publishing with their evaluations, to Res. Asst. Ziyattin Yıldırımçakar for his helpings in English translations and to Assist. Editor Resul Geyik and everyone who contributed to the preparation of the issue.

Dr. Şehmus KURT

Editor